

מהר סיני אל היום יום מבית המדרש אל חיי המעשה סוד החיים בפרשת השבוע

פרשת בהר בחקותי שנת תשפ"ו

העבד המודרני: למה הדרור של התורה מאיים על השעבוד שלנו?

האם ייתכן שכל המרוץ המטורף הזה, כל הלחץ להספיק ולכבוש, כל הרצון לזכות בהערכה של הסובבים אותנו, הוא לא סימן לחופש, אלא בדיוק להיפך? דמיינו את האדם שקם בבוקר וכבר מרגיש את המשקולות על הרגליים, הנייד ליד המיטה כבר מאיר באור מסנוור מיילים, הודעות, עדכונים, רשימת מטלות שרק גדלה. אתם רצים לבית הכנסת, רצים לעבודה, רצים לילדים, רצים להספיק את הבלתי ניתן להספקה. אתם מסתכלים על השכן, על הקולגה, על החבר מהישיבה – כולם נראים מצוין, כולם כובשים יעדים, כולם נראים כאילו הם בשליטה. ואתם? אתם מרגישים כמו בתוך גלגל של אוגר. אתם רצים ורצים, מזיעים, מתאמצים, אבל נשארים באותה נקודה בדיוק. אתם אמנם הולכים לאן שאתם רוצים, אתם מחליטים לעצמכם על סדר היום, אבל בכל רגע אתם מרגישים שאתם עובדים אצל כולם: אצל הבוס, אצל הציפיות של המשפחה, אצל הדעה של הציבור. עובד אצל הפחד ממה שיגידו עליו. הוא מרגיש חופשי, אבל בתוך תוכו הוא מרגיש שהנשמה שלו שבויה. ואז, בתוך הטיורף הזה, מגיעה התורה ומטיחה בנו את המילה הכי רחוקה מהמציאות שלנו: דרור. בפרשת בהר אומר הפסוק: "וקדשתם את שנת החמשים שנה וקראתם דרור בארץ לכל ישיביה יובל הוא תהיה לכם ושבתם איש אל אחזתו ואיש אל משפחתו תשבו" (ויקרא כה, י). התורה מציבה מראה חדה מול הפנים שלנו ואומרת לנו: הדרור שאתם מחפשים הוא לא היעדר מחויבות, הוא לא היעדר עבודה. הדרור האמיתי הוא היכולת להשתחרר מכל השעבודים המדומים ולחזור אל הבית האמיתי שלנו, אל הנשמה שלנו, אל הבורא שלנו. האם אנחנו מסוגלים באמת להשתחרר? האם אנחנו מוכנים להפסיק לעבוד אצל העולם ולהתחיל לעבוד אצל מי שבאמת נתן לנו את החיים?

רבנו משה בן נחמן הרמב"ן (שם) ביאר את עומק מושג הדרור. הוא חידש כי השם דרור נגזר מלשון המילה דר, שכן העבד המשוחרר הופך להיות כמי שדר בבית המלך, אדם שאינו כפוף לאיש ואינו תלוי ברצון וזולתו. הוא ביאר כי החופש אינו מתבטא ביכולת להתבטל, אלא בכך שהפעולה של האדם אינה מוכתבת על ידי אילוצים שפלים או צרכים חיצוניים. העומק בדבריו הוא שהאדם הוא יצור שנועד לחיות בחירות של מלך, וכשאנו משועבדים לדעות של אחרים או ללחץ חברתי, אנו בעצם מוותרים על הדרור שלנו בבית המלך. הרמב"ן לימד אותנו שכל עוד האדם אינו בן חורין בנפשו, הוא לא יכול להוציא אל הפועל את הכוחות המיוחדים שהבורא נטע בו, כי כל כולו מופנה לרצות את האדון המדומה של העולם הזה.

מוסיף על כך הנצי"ב מוולוז'ין בהעמק דבר (שם) ומבאר כי הקריאה לדרור אינה רק עבור העבד הפרטי, אלא תיקון עולם המאפשר לכל אדם להתפנות למילוי ייעודו האמיתי בלי טרדות השעבוד. הנצי"ב ביאר כי כשאדם שקוע בשעבוד לאדם אחר או למרוץ החיים השוחק, הוא מאבד את הקשר הנשמתי לתכלית עולמו. התורה מבינה את הנפש האנושית ומעניקה לנו שנת שבתון רוחנית, שנה שבה אנו עוצרים את המנגנון של העבדות החברתית כדי להיזכר מי אנחנו באמת. הוא חידש כי רק מי שמצליח להשתחרר מהמרוץ הזה, זוכה לחזור לחיים בבהירות, כשהוא מבין שהמטרה של החיים היא לא לצבור הישגים בעיני בשר ודם, אלא להשתחרר מכל מה שמונע מאיתנו להתחבר לאמת.

רבנו חיים בן עטר האור החיים הקדוש (שם) ביאר כי הדרור הוא בחינת הנשמה השבה אל מקורה. הוא חידש כי השעבוד האמיתי של האדם הוא לא לשלטון אנושי, אלא לשעבוד לחומר ולתאוותיו. לשיטתו, הקריאה לדרור היא צעקה אל הנשמה להשתחרר מכבלי החומר ולחזור למדרגתה הרוחנית המקורית, שם היא חופשייה וקשורה בבורא עולם בלא שום חציצה. זהו המקום שבו האמת הפנימית שלכם פוגשת את המציאות, המקום שבו אתם כבר לא צריכים את המחזאות כפיים של אף אחד כדי לדעת שאתם בדרך הנכונה. כשאדם מבין שהוא משועבד רק למלך מלכי המלכים, הוא הופך לאדם הכי חופשי בעולם, כי הוא לא מפחד מאף אחד ולא זקוק לאישור מאף אחד. הנה אנחנו עומדים בתוך הבית הגדול של החיים, והקולות מבחוץ רק מתגברים. אנחנו מרגישים שאנחנו הולכים לאיבוד בתוך הנדודים, בתוך המרוץ אחרי הקריירה, בתוך הניסיון להמציא את עצמנו מחדש בכל בוקר. התחושה הזו של חוסר מנוחה, של נפש שבורחת ממקום למקום ולא מוצאת מנוח, היא לא רק תחושה אישית, היא בעיה קיומית של הדור שלנו. אנחנו דור של נוודים, דור שניתק את העוגנים שלו. אבל התורה, בפרשת בהר, לא מציעה לנו להתקדם עוד ועוד אל הלא נודע. היא אומרת לנו לעצור. היא אומרת לנו לחזור. ואיש אל משפחתו תשובו.

רש"י (שם) ביאר כי כל אחד זוכה לחזור לבית אבותיו, למקום שבו הוא שייך באמת, וזה התיקון של הגלות. רש"י חידש כי החזרה אל המשפחה היא אינה רק חזרה פיזית, אלא חזרה אל הזהות העצמית של האדם. הגלות, במובן הנפשי שלה, היא המצב שבו האדם נפרד מהשורשים שלו, מהערכים של בית אבא, מהקול הייחודי שקיבל בירושה. כשאדם מנותק מהשורשים שלו, הוא הופך לעלה נידף ברוח, הוא מחפש את האישור שלו בכל מקום אחר – אצל הבוס, ברשתות החברתיות, בציפיות של הקהל – כי אין לו קרקע יציבה לעמוד עליה. רש"י מלמד אותנו שהדרך היחידה לתיקון, הדרך היחידה להפסיק להיות נוודים בתוך הנפש שלנו, היא לשוב אל המקום שבו אנחנו באמת שייכים.

המחשבה הזו פוגשת את המחקר הפסיכולוגי העמוק ביותר על זהות. פסיכולוגים העוסקים בהתפתחות הזהות, מדברים על מה שמכונה רציפות הזהות. הם מצאו כי אדם שאין לו חיבור רציף לעברו, לאבותיו, למורשת שקיבל, הוא אדם שחווה חרדה קיומית גבוהה יותר.

אדם כזה תמיד ירגיש שהוא צריך להוכיח את קיומו. לעומת זאת, אדם שמרגיש חלק משרשרת, אדם שיועד מאיפה הוא בא ולכן הוא הולך, הוא אדם בעל חוסן נפשי אדיר. הוא לא צריך את מחיאות הכפיים של העולם כדי לדעת מי הוא. הוא כבר יודע. הוא נטוע. הראש"ל צ'רנו עובדיה יוסף (בדרשותיו על משמעות השבת והמשפחה) ביאר כי הבית היהודי הוא המבצר היחיד שיכול לעמוד ברוחות הסערה של העולם המודרני. הוא חידש כי כאשר אדם חוזר אל משפחתו, הוא לא רק חוזר אל אנשים, הוא חוזר אל האמונה ששמרה על עמו לאורך אלפי שנים. הוא פירש כי השורשים של המשפחה הם המקור ליראת השמים של האדם. הבית הוא המקום שבו האדם יכול להוריד את המסכות, המקום שבו לא צריך להעמיד פנים. כשאדם נמצא עם משפחתו, באווירה של קדושה, הוא נזכר בערכים האמיתיים שלו. הוא חוזר להיות הוא.

אולי הגיע הזמן שנשאל את עצמנו: מתי בפעם האחרונה עצרנו את המרוץ כדי להקשיב לקול של השורשים שלנו? הרי כל הקושי שלנו בחיים, כל התסכולים שאנחנו חווים, נובעים מכך שאנחנו מנסים לצמוח בענפים בזמן שהשורשים שלנו צמאים. אנחנו משקיעים בנראות, אנחנו משקיעים בהישגים, אבל אנחנו מזניחים את הבית. והתורה זועקת אלינו מתוך הפסוקים: חזרו הביתה. לא בגלל שאתם חלשים, אלא בגלל שמשם תשאבו את הכוח הכי גדול שלכם.

היכולת לחזור לשורשים היא הסוד ליציבות בחיים. לא משנה כמה רחוק הגעתם בקריירה, לא משנה כמה הצלחתם בעולם החיצוני, אם איבדתם את החיבור למשפחה, למסורת, לאמונה הפשוטה – איבדתם את עצמכם. הערכים שלכם, האמת שלכם, החינוך שקיבלתם – אלו הם השורשים שנותנים לכם כוח לצמוח אל על. כשאתם זוכרים מי אתם, אתם לא מפחדים מהרוחות שנושבות בחוץ, כי אתם יודעים שיש לכם עוגן עמוק בתוך האדמה. חזרה אל המשפחה היא לא נסיגה לאחור, היא הדרך הכי מהירה להתקדם בכיטחון אל עבר העתיד. זהו התיקון של הגלות שאנחנו חיים בה. אנחנו נמצאים בגלות של זהות, בגלות של פיזור נפש, והתורה נותנת לנו את התרופה: ואיש אל משפחתו תשובו. הבית הוא המקום שבו אתם המלכים, הבית הוא המקום שבו אתם הדורים בבית של מלך מלכי המלכים, והבית הוא המקום שבו אתם לא צריכים להוכיח כלום לאף אחד. שם אתם אהובים, שם אתם רצויים, ושם אתם יכולים למצוא את השקט שאף מרוץ אחרי כבוד או כסף לא יוכל לתת לכם לעולם.

הגענו אל הנקודה שבה התורה מפסיקה להיות ציווי רחוק ומחייב, והופכת להיות דופק החיים של כל אחד ואחד מאיתנו. אם עד עכשיו דיברנו על הדרור כעל מושג נשגב, כעל שחרור מעבדות חיצונית וכעל שיבה לשורשים, הרי שהגיע הזמן להעביר את האש אל תוך הכלים שלנו. איך הופכים את הדרור הזה, את אותה קדושת שנת החמישים, למציאות שאנחנו נושמים בתוך סדר היום העמוס שלנו?

המהר"ל מפראג בספרו גבורות ה' (פרק א') ביאר יסוד מטלטל בנוגע למהות החירות: החירות היא שאין לו שום מונע, ודבר זה הוא מעלה עליונה, שאין עליו שום כוח חוץ. המהר"ל מחדש שהחופש אינו רק יציאה מכלא, אלא יצירת מרחב שבו האדם פועל ללא מונעים. בעולם שלנו, המונעים הם לא תמיד סורגי ברזל. המונעים הם הפחדים שלנו, הם הצורך באישור, הם העייפות הנפשית שגורמת לנו לוותר על האמת שלנו. הדרור שדמיינו כאן הוא היכולת לומר לעצמנו, בכל בוקר מחדש, שאנחנו שייכים למישהו גדול יותר מאשר לכל הלחצים הללו. הדרור הזה הוא היכולת לבנות איים של שקט בתוך סערה, מקומות שבהם אנחנו הריבוניים על המחשבות שלנו.

כאן אנו פוגשים את דברי השפת אמת אשר חידש את עומק השיבה אל המשפחה: כי בכל מקום שיש בו קדושה, שם הוא ביתו של האדם. הוא מבאר שגם אם האדם נמצא רחוק בגלות, גם אם הוא מרגיש אבוד בתוך נדודים, הנקודה הפנימית שלו, אותה משפחתיות רוחנית שקיבל מהוריו וממוריו, היא המצפן שלו. השפת אמת מדגיש שהשיבה אל המשפחה היא למעשה שיבה אל הנשמה האחת, אל הניצוץ האלוקי שקיים בנו, שאינו משתנה גם כשהעולם בחוץ משתנה ללא הרף. לשיטתו, אדם שזוכר מי הוא, אדם שמחובר לערכי הבית שבו גדל, אינו יכול באמת ללכת לאיבוד, כי הבית הולך איתו לכל מקום.

המעשה בפועל, החלק המעשי של ההרצאה, הוא קביעת זמנים של דרור. עלינו להחליט על רגעים ביום, או בנקודות זמן קריטיות, שבהם אנחנו מתנתקים מה"רעש" של העולם. אלו הם רגעים שבהם אנחנו מסרבים להגיב ללחצים, אלא בוחרים להקשיב לנשמה. זוהי יצירת "נחלה" פנימית. כפי שביארנו בתחילת הדברים, החופש הוא הבחירה למי להשתעבד, והבחירה להשתעבד לבורא עולם היא הדרך היחידה שמשחררת אותנו מכל עבדות אחרת.

ההגנה הכי גדולה שלנו מול הבלבול של ימינו היא החזרה אל הפשטות. לא להתחכם, לא לחפש הצלחות מרעישות, אלא להחזיק בערכים הפשוטים שקיבלנו בבית. כאשר אדם מרגיש שהוא מאבד את הדרך, הוא לא צריך להמציא את הגלגל; הוא צריך רק לחזור אל הנקודה שבה הוא הרגיש הכי בטוח, הכי אהוב, הכי מחובר. שם, באותה נקודה של משפחתיות ושל שורשים, נמצא הכוח שלו להמשיך קדימה.

הדרור הוא לא שחרור מהעולם, אלא הדרת המלוכה שלנו בתוך העולם. כשאנחנו חוזרים אל המשפחה שלנו, אל האמת שלנו, אל בורא עולם, אנחנו מפסיקים להיות שחקנים במחזה של אחרים והופכים להיות בעלי הבית של חיינו. זהו הניצחון האמיתי. זוהי היציבות שאין לה גבולות, כי היא לא נשענת על מציאות חיצונית שמתפרקת, אלא על עוגן פנימי שרק הולך ומתחזק בכל צעד שאנחנו עושים בדרך שלנו. סוד הדרור בפרשת בהר הוא ההבנה שהחירות אינה מתנה חיצונית אלא עבודה פנימית של בחירה בנצח על פני החלוף. דרך עיונו בדברי המהר"ל והשפת אמת, גילינו שהשיבה אל המשפחה היא חזרה אל הזהות האחת שאינה ניתנת לערעור. הבנו שהמרוץ האינסופי של העולם המודרני הוא עבדות, וכי רק מי שמכניס את השבת והקדושה אל תוך ימי המעשה זכאי לקרוא לעצמו בן חורין. השיבה אל השורשים והחיבור אל האמת הפנימית הם העוגן היחיד שמאפשר לנו לצמוח בבטחה מתוך סערות המציאות, כשאנו בטוחים בדרכנו ונאמנים לבורא עולם. זוהי יציבות שאינה תלויה בדבר, אלא נובעת מחיבור אמין ושורשי אל הבית הפנימי שאנו נושאים איתנו לכל מקום.

יוצא לאור ע"י בית המדרש "בית - יוסף" לע"נ רבי יוסף ב"ר יצחק ז"ל ויצמן

רחוב קרית יערים 23 גבעת זאב

להצטרפות לקבלת העלון מידי שבוע ניתן לשלוח הודעה ליוצא: 052-8144488

או בפנייה במייל: baitmidrash2@gmail.com